

1Jan 2,28-3,10 Naděje, jež něco žádá

Autor přípravy

[Georges Besse](#)

1. První reakce

* “Až se ukáže” (2,28; 3,2): Máme-li jakožto křesťané nějakou naději, pak tuto: že se Ježíš zjeví v plnosti. Má však tato naděje nějaký vliv na náš osobní či sborový život?

* “každý usiluje být čistý” (3,3): na první pohled to vypadá, jako by se Jan rozhodl kázat o mravech. Asi je to jinak, jak se však “mravy” vztahují k dobré zprávě, která je v dopisu také?

* “děti Boží - děti ďáblovy” (3,10): Církev je ohrožena a pastýř (v tomto případě apoštol) označuje Kristovy nepřátele. Je k tomu skutečně oprávněn? A kde je dnešní chyba hodná napomenutí?

2. Text

2.1. Poznámky

v. 2,28:

menw - slovo u Jana časté. Obvykle znamená přebývat, zůstat, být věrný, být vázán. Zahrnuje trvalost (nebes, přísahy...). V naší perikopě se objevuje v 3,6.9. Hlavně Bůh a jeho Slovo “zůstává” a v Kristu jsou věřící s tím, co zůstává, svázáni. Odtud pochází častá napomenutí k vytrvalosti, bdění, zachování Slova, k činění Boží vůle - aby zůstali ve světle (2,10.17).

fanerow - objeví se ještě v 3,2.5.8 a obvykle se překládá zjevit, ukázat, dát poznat. V pasivu označuje Kristovo zjevení jak v lidském těle, tak i na konci věků. Ve v. 3,2 se vztahuje na konečné “zjevení” věřících coby Božích dětí, sr. též 3,10.

parrhsia - původně svoboda slova, upřímnost, později jako zde plná důvěra, jistota. V Janově evangeliu označuje Ježíšovu utoritu (J 7,26; 10,24; 18,20). Zde je aplikována na věřící, jež víra v Ježíše naplňuje důvěrou (1J 3,21; 4,17).

parousia - přítomnost, přítomná příležitost, příchod. V Novém zákoně označuje plné zjevení Ježíše jakožto soudce a zachránce. V helénistickém světě může znamenat příchod vladaře, zjevení božstva.

v. 3,1: potapos - odkud? jakého druhu? jaký?, zde: jak velký.

v. 3,3: agnizw,- agnoj - v 1 Janově se jinde nevyskytuje (sr. však J 11,55). Přídavné jméno znamená čistý a je odvozeno od slovesa (rituálně) očišťovat

v. 3,4: anomia - znamená nepravost ve smyslu pošlapání zákona, absence zákona, anarchie

v. 3,7: planaw - klamat, svádět, bloudit. Ve Starém zákoně člověk bloudí, zejména slouží-li cizím bohům: zde jde podobně o poslušnost antikristům (1,8; 2,26; 4,6; 2J 7).

2.2. Kontext

V 1J 2 autor čtenáře varuje před falešným učením antikristů (snad gnostiků?), kteří “popírají Otce i Syna” (2,22; 4,2-3). Tito lidé sice opustili církev, jsou jí však dál nebezpeční: jejich omyl tkví v tom, že oddělují Kristovo božství od historického Ježíše (Kristus-Bůh dle nich nemohl trpět ani zemřít).

Jan dobře ví, že ne všichni křesťané jsou s to rozeznat, jak nebezpečné je tohle scestí, jež popírá inkarnaci (jeden ze základních kamenů křesťanského kázání). Neskočí na to ti méně vzdělaní a nebudou se cítit příliš slabí tváří v tvář učencům, kteří jako by objevili duchovněji evangelium, než jaké hlásá Kristova církev?

Jan čtenářům připomíná, že přijali zasvěcení (pomazání) a že tudíž mají vše, co je třeba, aby mohli “zůstat” - musejí se však držet apoštolského učení.

Antikristové, kteří mají za to, že jejich poznání dosáhlo výš, bývají dosti vlažní v etických otázkách: io proto Jan ukazuje, že když se někdo hlásí ke Kristu, není to jen věc poznání, ale také spravedlnosti - tím spíš, že přece čekáme Kristův příchod a vědomě se na něj připravujeme. A vyloží (počínaje 3,11), že ona spravedlnost spočívá v lásce k bližním, což antikristové rozhodně nepovažují za prioritu.

O to právě jde naší perikopě: o zařazení náročné poslušnosti do rámce naděje Kristova zjevení a o důraz na to, že se tato poslušnost má projevit dosti konkrétně.

2.3. Komentář

v. 28: Jan už dřív řekl, že zjevení Ježíše Krista přineslo konec časů. Napsal dokonce (1J 2,18), že příchod antikristů ohlašuje poslední hodinu. Ježíšův příchod je tedy blizoučko a věřící by měli zachovat, co slyšeli (2,24) a především zůstat ve společenství se vzkříšeným (indikativ 2,27, imperativ 2,28)

Co obnáší tato vytrvalost? Je třeba, abychom “se nemuseli bát”, až přijde. Na rozdíl od Adama, jenž před Hospodinovou tváří utíkal, se ti, kdo zůstanou v Kristu, nebudou muset bát. Poslušnost, která se od nich žádá, nemá nic společného s fana-tismem. Je to otevřená věrnost, důvěřivé očekávání (vždyť soudcem je právě Kristus)

Věřící mají vědět, že jdou na setkání láskyplné (4,17, sr. Fp 1,20). Nejdou do neznáma. Připravují se na setkání s tím, kdo jim byl zvěstován, komu se vydali, kdo byl od počátku a koho jejich autority viděly a mohly se ho dotýkat (1,1-3). Neriskují tedy, že budou s hanbou vyhnáni ze svatebního sálu - ti, kdo "zůstávají" (sr. Mt 7,21-23).

v. 29: Víte-li, anebo: protože víte... Aby napomenutí trochu vyztužil, odvolává se Jan na učení, které čtenáři dobře znají. Jde jen o to, aby z něj vyvodili patřičné praktické důsledky (2,20-21; 3,5).

...že (on) je spravedlivý: Kdo? Otec? Lze tomu tak rozumět ve smyslu 5,1, ale užší souvislost tohoto textu napovídá spíš tomu, že je řeč o Ježíšovi.

Sloveso gennaw zrodit se na tomto místě objevuje v epištole poprvé. Bylo milé gnostikům, kteří božským zrozením rozuměli duchovní emanaci, jíž se vyvolení krok za krokem zbavují těla. V epištole je to však jinak: Z Boha zrozen ten, kdo věří (5,1). Toto zrození není vyhrazeno intelektuální ani duchovní elitě.

Zrození z Boha jde ruku v ruce s etikou, vede totiž ke konkrétní poslušnosti. Jaký mistr, takový žák. To by věřícím mělo být jasné ("pochopte"), Jan to nicméně raději připomene (3,7.10).

v. 3,1: Motivem, který vede věřící ke spravedlnosti, není jen Boží spravedlnost, ale především to, že je miloval.

O Bohu se tu mluví jako o Otci. Protože se z něj narodili, jsou teď věřící jeho dětmi (2,28; 3,7). Nestali se jimi však jen tak ani žádnou spirituální proměnou ani intelektuálním osvícením: jsou dětmi. Protože je Bůh povolal (kalew, sr. Ř 9,26). Nemusejí tedy jen doufat, že budou Božími dětmi - jsou jimi. To je jejich jistota (přesto-že kai esmen v některých pozdních rukopisech chybí).

Než se Ježíš Kristus zjeví v plnosti, mají křesťané žít ve světě, který je jako Boží děti nezná - to lze poznat jen ve víře. Svět Boha nezná (stojí za povšimnutí častý výskyt ginokw v J a 1J), jak by tedy mohl poznat jeho děti? Svět není otevřený lásce (4,8) a podléhá chtivosti, z níž jsou věřící díky Kristu vysvobozeni (2,15.17).

Učení lhářů, na něž Jan míří, jsou produktem tohoto světa (4,5). Chvástají se poznáním, a jejich život je přitom protikladem vtěleného Krista. Boží obraz, který předkládají, je falešný. Vše, co autor napsal o světě, se vztahuje i na ně: nepoznali Boha.

v. 2: Křesťané jsou tedy svobodní od světské chtivosti. Svět se k nim nezná, dokonce je nenávidí (3,13), oni sami však jsou zváni ke vzájemné bratrské lásce (agapwmen, agaphtoi 3,11; 4,11).

Ještě nevyšlo najevo, co budeme: Jan je tu hodně blízko pavlovské teologii (Ko 3,4). Jestliže

Kristus ještě nebyl zjeven v plné slávě, platí totéž i o věřících - vše přece závisí na Kristově konečném vítězství. Současná milost a budoucí naděj, to je náš život.

Budeme mu podobni: definitivně vysvobození z hříchů a z konečnosti, spatříme Boha - což však neznamena, že se v něm rozpustíme. Bude to "naplněná hodnota věřících, seskupených kolem svého Pána" (P. Bonnard). Lze o tom říct něco víc? Jazyk poví, co může: ostatní může pochopit jen srdce (Augustin).

v. 3: Skutečnost, že jsme ve víře Božími dětmi, není důvodem ke zlenivění. A že ještě nevyšlo najevo, jací budeme, neznamena, že máme žít v hříchu. Kdo má tuto naději v něho, usiluje být čistý.

Slova agnizw,- agnoj jaou převzata ze Starého zákona a možná i z helenismu. Snad mířila ke konkrétnímu obřad-né-mu očišťování. Souvislost však napovídá, že očištění věřících je možné toliko vírou v Krista Ježíše (2,1-2).

Autor zdůrazňuje - coby motiv napomenutí - naději, elpij (toto slovo v evangeliích schází a v 1J je najdete pouze zde). Co je naděje, stojí psáno ve v.2: až bude Ježíš zjeven v plnosti, jeho věrní budou jako on.

v. 4: Začíná nový oddíl: vítězství nad hříchem (díky Kristu).

Čtvrtý verš je obtížný a komentátoři většinou přiznávají rozpaky. Podle Augustina se tu Jan obul do vlašných, podle nichž se hřešící křesťan neprovinil natolik, aby ztratil podíl na spáse. Problém je ve významovém rozdílu mezi a.nomia a ,amartia - ten však Jan nevysvětluje. V epištole se a-martia vyskytuje opakovaně, anomia však jen zde; slovo a.dikia v 5,17 nemusí mít nutně shodný význam.

Pro Řeky a.nomia znamenala chaos. V apokalyptické literatuře charakterizovala konec časů a d'áblovu řádění (2,18; 3,10). Možná to porozumění v.4 pomůže.

v. 5: V řeckém textu je Ježíš označen pouze slovem ekeinoj. Zjevil se (e.fanerwqh): zde nejde o zjevení ve slávě jako ve 2,28, nýbrž o vtělení a kříž (tak i v. 8b).

Ježíš je bez hříchů (sr. J 8,46). Už předtím bylo řečeno, že je spravedlivý (2,29) a čistý (3,3). I oběť za hříchy musela být dle Mojžíšova zákona čistá.

v. 6: Ted' už Jan může napsat kdo v něm zůstává, nehřeší. Kvůli tomuto verši už se spotřebovalo hodně inkoustu.

Komentátor, který tu nachází "indikativ Kristova zjevení", má jistě pravdu. Jan nemluví o přirozené lidské schopnosti - jsme na rovině milosti Kristovy, která dává lidem novou možnost. Proto není rozpor mezi tímto veršem a začátkem epištoly (1,8...)

Připomeňme, že Kristovo zjevení v našem světě znamená redefinici hříchu: už nejde jen o přestoupení zákona, definice se ted' vztahuje k příchodu Božího království v Kristu (J 15,22).

Hřích teď je v domnělém vidění a poznání, jež provází odmítnutí Syna v těle příšlého; hřích je v domnělém životě v Bohu, jenže bez poslušnosti; v domnělém chození ve světle, jenže bez spravedlnosti a lásky k bližnímu.

v. 7: Varování ať vás nikdo neklame. Sloveso *planaw* se tu v rámci této epištoly objevuje už potřetí (1,8; 2,26; sr. též 4,6; 2J 7). Podle Jana člověk zbloudí, opustí-li pevnou půdu apoštolské tradice. Hereze spočívá ve falešném výkladu evangelia, který odděluje poznání Boha od etiky. Ztratit se ve svůdných intelektuálních spekulacích, zdůrazňovat duševní zkušenosti k újmě prosté poslušnosti Kristu, to není nic jiného než lež (sr. Mt 7,15-20), nic jiného než ztráta vtěleného Syna z očí. S Bonhoefferem by bylo lze mluvit o “laciné milosti”. Spravedlivý je ten, kdo činí spravedlnost. Tohle je a až do konce bude poslání křesťanského společenství - srovnávat se s Kristovou spravedlností, zpřítomňovat jeho spravedlnost ve vlastním životě v tomto světě, vždyť (v. 9-10 to připomenou) spravedlnost činí ti, kdo se narodili z Boha (2,29).

v. 8: Ať si však věřící nedělají iluze, že by snad na žádanou spravedlnost sami od sebe dosáhli! Počátek hříchu není totiž jen v nich - je dábelský. Dábelské mylné učení, oddělující poznání Boha od etiky. Že je ďábel “osobně” u počátků tohoto scestí, to nepřekvapí: od začátku je to lhář a zabiják.

Neznamená to, že by ďábel byl preexistentní jako *logoj* (J 1): jen odnepaměti negativně působí ve stvoření. Anebo to možná je míněno tak, že působí v nás od chvíle našich osobních křesťanských počátků.

Ať to Jan myslel tak či onak, jisté je, že ďábel netvoří - narodil od Boha, díky němuž se lze (znovu) zrodit. Ďábel působí jinak: ovlivňuje. Bůh pak má moc ďáblovo dílo zkazit a jeho panování ukončit. Aniž by dělil lidstvo do dvou kategorií, zdůrazňuje Jan, že je třeba si vybrat: ustoupit hříchu znamená činit dílo dábelské, zatímco zůstat pevně v Kristu znamená podílet se na jeho vítězství.

v. 9: Tento verš vlastně opakuje obsah verše šestého, přináší však nový tón. Potvrzuje, že věřící už nehřeší, ale dodává, díky komu to tak je: narodili se přece z Boha, jehož símě v nich zůstává.

Zatímco v 2,29 Jan pouze konstatuje, že se nové narození pozná podle spravedlnosti, zde přímočařeji míří na antikristy a na jejich mravní vlačnost kombinovanou s duchovní pýchou. K tématu semene sr. 2,20.27; 3,24; 4,13. Jan tímto slovem označuje Boží slovo, jež ve věřícím zůstává, a(nebo) Ducha svatého, jehož zasvěcené (pomazání) “učí všemu” (2,27).

v. 10: Je tak snadné si stále opakovat, že nehřešíme, protože jsme narozeni znovu. Proto je třeba zůstat vzhůru a nevytvářet padělky. Právě to Jan zmiňuje v tomto posledním verši

perikopy.

Rozlišování mezi dětmi Božími a dětmi ďáblými (v Kumránu mluvili o synech světla a synech tmy) by dnes mohlo šokovat - je tu ovšem ve smyslu parenetickém. Vtělení Kristovo musí mít v životě křesťanských společenství zřetelné důsledky.

3. Teologická témata

Témata 1. Janovy a zvláště této perikopy jsou teologická a pastorační.

Autor usiluje o to, aby kruhu svých žáků a pak i celé církvi předal evangelium tak, jak jej přijal - celistvé (jednotu Otce a Syna, odpuštění hříchů a nové narození v Kristu, dar Ducha svatého, jenž učí všemu, naději parúsie...). V tomto celistvém evangeliu je třeba zůstat.

Proto je Jan pozorný k vyjadřování vztahu mezi teologií a etikou: jednak to plyne ze samotného evangelia a kromě toho je to třeba kvůli těm, kdo církev ohrožují. Víte-li, že je spravedlivý, jednejte spravedlivě... Víte-li, že přijde ve slávě, buďte čistí, jako je čistý on. Tady začíná pastorační vize epištoly. Křesťanská věrnost znamená jít, co možná s nadějí, ba jistotou. Autor vnímá, že křesťané jeho doby ztratili jistotu - kvůli učení, jež přeceňuje jakési vyšším poznání a nedoceňuje prostý život ve víře.

Jak na to autor zareaguje? Povzbudí křesťany, i ty nejprostší, jimž se vytýkal nedostatek poznání, aby si zachovali plnou jistotu v Kristu. Jak? Mohou se přece naplno opřít o Kristovo dílo, důvěřovat jeho Duchu (který je učí), stále pracovat na svém posvěcení postaveném na odpuštění, jež jim Ježíš vydobyl: jsou přece vítězi nad hříchem, totiž ve světle zaslíbení jeho brzkého příchodu ve slávě. To zaslíbení dal sám Pán a církev je předává.

Takto posílení a povzbuzení ke spravedlivému jednání a lásce k bližním by se věřící už neměli bát soudu, protože jaký je Ježíš, takoví jsou i oni v tomto světě (4,17).

4. Dnešní pohled na tento text

Některé prvky této perikopy promluví hned:

- výzva k rozpoznání Boží lásky (3,1),
- důraz na spravedlivé jednání (2,29; 3,7),
- důraz na stálé úsilí o celistvost, pokud jde o vztah mezi předávaným učením a osobním a sborovým jednáním křesťanů.

Jiné prvky však vyvolávají otázky:

- jak je to s "plným poznáním" a jak s věrností, jež by nesklouzla k fanatismu (2,28)
- rozdíl mezi hříchem a spravedlností.

Ač je nám janovské rozlišování (božích a ďáblových dětí) cizí, přece se nevyhneme chvílím, kdy musíme v dnešním světě zaujmout stanovisko k určitým názorům, k převládajícímu životnímu stylu apod. - uvědomíme si rozdíly a možná budeme od lecčeho udržovat odstup.

V našich sborech a církvích je to často tak, že se při zajišťování různých služeb lze spolehnout jen na pár ochotných: ti jsou pak zapřaháni do tolika funkcí, až je to někdy neúnosné. Neztrácejí přitom potřebný kontakt se zdrojem?

Unavené a někdy zklamané farníky, z nichž někteří jsou tu už jen z oddanosti, chce Jan svědectví podepřít svědectvím, že nená-padně ale jistojistě náležejí Kristu: kořeny mají v Boží lásce, posilují se přijatým odpuštěním a Ježíšovým příkladem, a tak mohou jít dál, opřeni o slib jeho příchodu.

Dokážeme mluvit o hříchu bez křečí? Dovedeme evange-licky kázat (ve stylu této perikopy) o vítězství nad hříchem tak, aby bylo zřejmé, že je to charakteristika církve? To už je však jiná písnička...

5. Podněty pro kázání

a) Hled'te, jak velkou lásku nám Otec daroval (3,1)

Nějak nám v kostele prořídly řady: mnozí už tu nejsou a nikdo je nenahradil. Jsou tu tací, kdo dávají sboru skutečně mnoho: ale rádi by cítili větší podporu a možná někdy i uznání.

A co každodenní vztah k Bohu? Někteří - ne všichni - čteme bibli a modlíme se (možná už dlouhá léta); občas jako by z toho však bylo slyšet "já už uděla(a) dost"...

Pak je Janův dopis určen nám. A co nabízí?

1. Že to první v křesťanském životě (nejen v neděli, ale každý den) není něco dělat, nýbrž vidět ("hled'te jakou lásku...") a přijímat ("jste děti Boží), neboli nechat se ochočit Božím darem v Kristu a stále se k tomu vracet, ať jsme s dechem u konce nebo ne.

Jan to nazývá narodit se z Boha . Znamená to, že naše životní kořeny jsou (tajemně) v Bohu. Bůh nás má rád a my mu patříme - hlouběji, než dovedeme pochopit. Naplno tahle skutečnost vyjde však najevo až tváří v tvář.

2. Naše kořeny jsou v Bohu, a proto jsme aktivní. V tomto textu autor vybízí k práci, ale neurčuje, co máme udělat: jen naznačuje, kudy jít, když jsme Kristovi. Víte-li, že jsme Boží děti, buďte čistí, jako je čistý on! Důraz není na množ-ství úkolů, které stihneme, nýbrž na způsobu bytí a jednání v církvi Kristově. Proto ta výzva k zakořenění v Kristu: tak máme podíl na Boží lásce v jakémkoli věku a jakékoli situaci.

3. Bůh nám v Ježíšovi dal právo postoupit dopředu a stále znovu vycházet. Každý den nás zahrnuje do své lásky a dává sílu k chůzi. Dokonce nám jde v ústrety. Perspektiva tohoto setkání ujišťuje, že stojí za to nejenom jednat, ale také se nechat změnit, aby se na nás a ve světě ukázala Boží láska.

b) Kdo v něm zůstává, nehřeší (3,6)

Vážně se bude kázat o hříchu? Jelikož je jeho definice nejasná, všichni budou zajedno: hřích

je zlo, jehož je třeba se vyvarovat. Ale zkusme to dál. Obava z moralizování. Zákaz zakazování. Vlna módní spirituality příliš nepřeje odpovědnosti.

1. Do janovské perikopy by se nemělo vcházet těmito dveřmi, nýbrž opakovanou výzvou k “zůstávání”. To je hodně silné slovo: být připoután, být věrný, pokračovat, vydržet, a to vše proto, že víme, kdo je ten Bůh, jenž nás (jako první) miloval.

Že by konzervatismus? Třeba, ale není jedno jaký: Výzva se týká apoštolského učení, to je totiž dědictví určené k předávání (2,24.28).

Jaké dědictví to je? Dobrá zpráva živého vtěleného Syna, který - sdíleje naše lidství - trpěl a zemřel, aby nás vysvobodil od zla. Už za Janových časů a od té doby nesčetněkrát přišly snahy o novější, vznešenější nebo duchovnější základ: k tomu - to se však je třeba stále znovu vracet.

2. Je-li tento základ v Kristu dobře položen, můžeme si troufnout na definici hříchu. Je to narušení soudržnosti spirituality a praxe, soudržnosti teologie a všedního jednání, modlitby a činu, neděle a týdne, sboru a jednotlivce.

Když se to tak vezme, církev je místem společného zápasu o onu soudržnost. Není třeba, aby se církev starala o své zviditelnění, důležité je něco jiného: aby věřící přistoupili na tento zápas a společně odstraňovali, co zamlžuje Kristův obraz v nich (špatně orientovaná spiritualita si coby s cílem snažení vystačí s člověkem).

3. Lze “už nehřešit”? Epištola se musí číst celá: Nehřešit jde vždy v páru s Kristovým vítězstvím nad hříchem a s odpuštěním. Je-li Kristus skutečně vždy v centru pozornosti, stane se církev místem vskutku stimulujícím (i bez podbízení, aby byla přitažlivější).

c) Ještě nevyšlo najevo, co budeme. Až se zjeví, budeme mu podobni (3,2)

Tento verš lze použít v adventu, kdy se mluví o Kristově příchodu, o očekávání jeho království i o tom, jak do toho “zapadáme” my.

edice